

УДК 347.963
ББК 67.72
П78

Редакційна колегія:

професор Л. М. Москвич (голова);
асистент А. В. Лапкін;
асистент І. В. Юревич;
асистент Я. О. Ковальова;
асистент Ю. О. Ремескова

Відповідальність за зміст тез несуть автори.

Проблеми реформування прокуратури : матеріали всеукр. наук.-
П78 практ. конф. (Харків, 15 квіт. 2016 р.) : у 2 т. / редкол.: Л. М. Москвич
(голова), А. В. Лапкін, І. В. Юревич та ін. – Т. 1. – Х. : Право, 2016. –
224 с.

ISBN 978-966-937-018-1

ISBN 978-966-937-020-4 (т. 1)

Збірник містить матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції «Проблеми реформування прокуратури», яка відбулася 15 квітня 2016 року у Національному юридичному університеті імені Ярослава Мудрого за участю відомих вітчизняних науковців у галузі теорії прокурорської діяльності, практичних працівників органів прокуратури та суду. До збірника включено доповіді учасників конференції з різноманітних аспектів організації і діяльності прокуратури.

Для науковців, викладачів та студентів юридичних навчальних закладів, практичних працівників органів прокуратури, суду, інших правоохоронних органів, адвокатів та усіх, хто цікавиться проблемами прокуратури.

УДК 347.963

ББК 67.72

ISBN 978-966-937-020-4 (т. 1)
ISBN 978-966-937-018-1

© Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, 2016
© Оформлення. Видавництво «Право»,
2016

прямий) заборонена. Це означає, що в Італії підлягає забороні реклама на радіо, телебаченні, щитова й інша реклама. На відміну від Італії, у Нідерландах реклама адвокатської діяльності дозволена. Забороні підлягає тільки «агресивна реклама». Крім того, адвокатам забороняється шляхом реклами порівнювати себе з іншими адвокатами. Вказуючи на ту чи іншу професійну якість, адвокат повинен підтвердити це письмовими доказами (свідцтвами, сертифікатами тощо).

Грушевська М. І.,

аспірант Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса Національної академії правових наук України

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ ЗМІНИ ПРОКУРОРОМ ПРАВОВОЇ ПОЗИЦІЇ У СУДІ ПЕРШОЇ ІНСТАНЦІЇ У ФОРМІ ВІДМОВИ ВІД ПІДТРИМАННЯ ДЕРЖАВНОГО ОБВИНУВАЧЕННЯ

В сучасних умовах основною сферою діяльності прокуратури є кримінальне провадження, у якому прокуратура реалізує конституційні функції нагляду за законністю досудового розслідування та підтримання державного обвинувачення в суді. З огляду на це, проблеми підтримання прокурором державного обвинувачення потребують всебічного наукового дослідження. Чимало таких проблем виникає у зв'язку із зміною прокурором правової позиції у суді першої інстанції, зокрема у формі відмови від державного обвинувачення.

Теорія і практика існування у вітчизняному кримінальному процесуальному законодавстві інституту відмови прокурора від державного обвинувачення виявили ряд істотних проблем, які перешкоджають його ефективній реалізації. Так, у ситуації відмови прокурора від підтримання державного обвинувачення, коли потерпілий не висловив згоди на підтримання державного обвинувачення в суді, суд зв'язаний позицією прокурора і повинен закрити кримінальне провадження (п. 2 ч. 2 ст. 284 КПК України). В такому разі суд не може відкинути пропозицію прокурора і продовжувати судовий розгляд навіть за умови очевидної невідповідності даного рішення обставинам кримінального провадження. Тому рі-

шення прокурора про відмову від підтримання державного обвинувачення матиме процесуальне значення навіть у випадках, коли прокурор: 1) помиляється у оцінці події чи діяння підсудного; 2) невірно тлумачить матеріальні чи процесуальні норми права; 3) неправильно оцінює докази, їх достатність, достовірність чи допустимість; 4) недостатньо аргументує чи мотивує своє рішення щодо відмови; 5) прямо зловживає своїм службовим становищем [1, с. 112]. Тож у таких випадках виникає ситуація, коли суд зобов'язаний прийняти незаконне рішення про закриття кримінального провадження.

Гарантією від виникнення подібних ситуацій є передбачена ст. 341 КПК України необхідність погодження відмови від підтримання державного обвинувачення з прокурором вищого рівня. Проте такий механізм, з одного боку, не забезпечує повністю від допущення відповідних помилок (які можуть бути очевидними для суду, який розглядає справу, але залишитися поза увагою прокурора вищого рівня); з іншого боку, він може розглядатися як такий, що обмежує процесуальну самостійність прокурора-державного обвинувача.

Також існують проблеми щодо можливості перегляду справи, закритої у зв'язку із відмовою прокурора від підтримання державного обвинувачення. З одного боку, п. 6 ч. 1 ст. 393 КПК України, який надає прокуророві право на апеляційне оскарження, не встановлює обмежувальних вимог щодо можливості оскарження лише в межах обвинувачення, що підтримував прокурор, який брав участь у розгляді справи судом першої інстанції, які існували згідно із п. 8 ст. 348 КПК України від 1960 р. З іншого боку, згідно із правилами, які встановлюють межі перегляду судом апеляційної інстанції, цей суд не має права розглядати обвинувачення, що не було висунуте в суді першої інстанції (ч. 4 ст. 404 КПК України). Питання щодо того, чи поширюється ця норма на обвинувачення, яке хоча і було висунуте прокурором в суді першої інстанції, але він сам від нього відмовився, є дискусійним [2, с. 108–110]. Крім того, згідно із ч. 3 ст. 404 КПК України, суд апеляційної інстанції може дослідити докази, які не досліджувалися судом першої інстанції, виключно якщо про дослідження таких доказів учасники судового провадження заявляли клопотання під час розгляду в суді першої інстанції або якщо вони стали відомі після ухвалення судового рішення, що оскаржується. Таким чином, докази винуватості особи, які в суді першої інстанції не були досліджені через відмову прокурора від підтримання державного обвинувачення, фактично не можуть бути досліджені і покладені в основу рішення суду

апеляційної інстанції у цій справі. Все це суттєво обмежує можливості виправлення в апеляційному порядку допущеного прокурором при незаконній відмові від підтримання державного обвинувачення порушення. Аналогічна ситуація складається і стосовно касаційного оскарження рішення суду про закриття кримінального провадження у зв'язку із відмовою прокурора від підтримання державного обвинувачення.

Таким чином, в подібних ситуаціях законом не передбачені реальні можливості для перегляду рішення суду про закриття кримінального провадження з ініціативи сторони обвинувачення. Це означає, що фактично рішення прокурора про відмову від підтримання державного обвинувачення, яке прийняте судом, не може бути відкликане, скасоване чи переглянуте. Така ситуація створює підґрунтя для свідомого порушення прокурором закону.

Наголосимо, що йдеться скоріше про гіпотетичну, ніж про реальну загрозу, адже випадки відмови прокурора від підтримання державного обвинувачення на практиці є надзвичайно рідкісними. Крім того, виникненню вище описаної негативної ситуації перешкоджає як можливість потерпілого підтримувати обвинувачення після відмови прокурора від його підтримання, так і контроль з боку прокурора вищого рівня при погодженні відповідних рішень. Проблема, скоріше, полягає у неможливості суду перешкодити незаконній відмові прокурора від підтримання державного обвинувачення, проте її розв'язання шляхом надання суду відповідних повноважень щодо оцінки законності й обґрунтованості рішення прокурора суперечить засаді змагальності й ситуативності судової влади, в силу яких суд не повинен втручатися в спір сторін і ставати на бік якоїсь із них під час розгляду справи.

Таким чином, проблеми, які потенційно можуть виникати у зв'язку із відмовою прокурора від підтримання державного обвинувачення, повинні розв'язуватися шляхом удосконалення правового регулювання процесуального порядку прийняття відповідних рішень, а також правозастосовної практики.

Використана література

1. Лапкін А. В. Роль прокурора в забезпеченні прав і законних інтересів потерпілого у кримінальному судочинстві України: монографія / А. В. Лапкін. – Х.: Право, 2012. – 264 с.
2. Маринів В. Суб'єкти права на апеляційне оскарження у криміналь-

ному судочинстві України / В. Маринів // Вісник прокуратури. – 2012. – №4/5. – С. 108–114.

Науковий керівник: к. ю. н., доцент кафедри кримінального процесу Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого Маринів В. І.

Гузе К. А.,
асистент кафедри цивільного процесу
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРОКУРОРОМ КОНСТИТУЦІЙНОЇ ФУНКЦІЇ ПРЕДСТАВНИЦТВА В ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ: ПЕРСПЕКТИВИ РЕФОРМУВАННЯ

Сучасні потреби суспільства у створенні ефективних механізмів захисту прав, свобод та інтересів людини і громадянина, прав та інтересів юридичних осіб, інтересів держави, які ґрунтувалися би на засадах верховенства права, зумовлюють необхідність у реформуванні судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів. Важливим аспектом такої трансформації є реформування національної прокуратури, вдосконалення її функцій і повноважень та приведення їх у відповідність із міжнародними стандартами. У цьому зв'язку важливого значення набуває перспектива подальшої модифікації правової моделі діяльності прокуратури в цивільному судочинстві України, в порядку якої на посадових осіб цього державного органу пунктом 2 статті 121 Конституції України, статтею 45 Цивільного процесуального кодексу України покладається здійснення представництва інтересів громадянина або держави.

Указом Президента України від 20 травня 2015 р. затверджена «Стратегія реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015–2020 роки». Одним із напрямків реформування Стратегія визначає приведення повноважень та діяльності органів прокуратури до європейських стандартів, зокрема їх оптимізацію.

На виконання вищевказаних завдань з реформування органів прокуратури Президентом України, 25 листопада 2015 р., у п. 3 ст. 131¹ законопроекту № 3524 «Про внесення змін до Конституції України (щодо право-